

Okul Öncesi Dönem Çocukların Duygu Düzenleme ve Duyguları Anlama Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları *

Rabia Özen Uyar ¹, Melek Merve Yılmaz Genç ², Yaşare Aktaş Arnas ³

Öz

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocukların sahip oldukları duygu düzenleme ve duyguları anlama becerileri ile annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Korelasyon türü ilişkisel tarama modelinde tasarlanan araştırmaya alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden 90 anne ve 3-6 yaş aralığındaki 90 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırma verileri Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği, Duygu Düzenleme Ölçeği ve Wally Duygular Testi aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasında yer alan problem odaklı ve cezalandırıcı tepkilerin, çocukların duygu düzenleme becerilerinin manidar yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Buna göre; annelerin problem odaklı ve cezalandırıcı tepkileri arttıkça çocukların duygu düzenleme becerileri de artmaktadır. Bununla birlikte annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarının duyguları anlama becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olmadığı belirlenmiştir. Araştırma bulgularından yola çıkarak, annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukları üzerindeki potansiyel etkilerini fark etmelerini sağlamak ve çocuklarının duygu gelişimini desteklemek üzere okul öncesi dönemde uygulanabilecek erken müdahale programlarının hazırlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Okul öncesi
Duygu düzenleme
Duygu sosyalleştirme
Duyguları anlama
Çoklu regresyon analizi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 21.11.2017

Kabul Tarihi: 07.06.2018

Elektronik Yayın Tarihi: 10.07.2018

DOI: 10.15390/EB.2018.7629

* Bu makale "OMEP 69. World Assembly and International Conference" konferansında sunulan "Mothers' Emotional Socialization Behaviours and Children's Skills to Regulate and Understand Emotions" başlıklı bildirinin genişletilmiş sürümüdür.

¹ Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, rabiaozen88@gmail.com

² Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, melekmerveyilmaz@gmail.com

³ Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, yasarea@gmail.com

Giriş

Okul öncesi dönemin temel gelişimsel görevlerinden birisi olan duygu düzenleme becerisi (Macklem, 2008) bir kişinin hedeflerini gerçekleştirmek için duygusal tepkilerin izlenmesinden, değerlendirilmesinden ve değiştirilmesinden sorumlu dışsal ve içsel süreçlerden oluşmaktadır (Thompson, 1994). Yaşamın ilk yıllarında hızla gelişmekte olan duygu düzenleme (Eisenberg, Spinrad ve Eggum, 2010) olumlu ve olumsuz her türlü durumda duygusal tepkileri başlatma, sürdürme ve gerektiğinde değiştirmeyi içeren bir dizi süreçtir (Bridges ve Grolnick, 1995; Grolnick, Bridges ve Connell, 1996). Bu süreç sevinç, zevk, sıkıntı, öfke, korku gibi olumlu ve olumsuz duyguların artan seviyeleri ile baş etmeyle ilgili özellikleri içerisinde barındırmaktadır (Kopp, 1989). Duygunun düzenlenmesi harekete geçen duygudaki değişimi ifade etmektedir. Bu değişim, bireyin kendi içsel süreçlerinde ve bireyler arası süreçlerde gerçekleşebilmektedir (Cole, Martin ve Dennis, 2004).

Kişilik işlevselliğinin temel bileşeni olan duygu düzenleme becerisi, psikolojik uyumun ve sosyal yeterliğin önemli bir yordayıcısıdır (Thompson ve Meyer, 2007). Duygu düzenleme becerisi çocukların akranları ile olumlu ilişkiler kurma ve ilişkilerini sürdürme üzerinde oldukça hayati bir rol üstlenmektedir (Denham ve Burton, 2003). Buna göre, güçlü bir duygu düzenleme becerisine sahip olan çocukların sosyal yetkinliklerinin yüksek olduğu ve akranları tarafından sevildikleri bilinmektedir (Macklem, 2008). Duygu düzenlemede başarılı olan çocukların akademik başarılarının, sınıf içi üretkenliklerinin, erken okuryazarlık ve matematik becerilerinin de yüksek olduğu bilinmektedir (Graziano, Reavis, Keane ve Calkins, 2007). Buna karşın duygu düzenleme becerisinde yaşanan eksiklik ise özellikle olumsuz duygusalığa eğilimli çocukların davranış problemleri göstermelerine neden olabilmektedir (Arı ve Yaban, 2016; Batum ve Yağmurlu, 2007; Eisenberg vd., 1996; Eisenberg vd., 2000).

Duygu düzenleme, hem çocuğun farklı duygusal uyarılarına yönelik farkındalığından hem de bakım veren kişi ile etkileşiminden etkilenen gelişimsel bir olgudur (Kopp, 1989). Duygu düzenleme becerisinin gelişiminde çocuğun mizacı, çocuğa bakım veren aile üyelerinin kişilik özellikleri ve davranışlarının etkileşimi hayati önem taşımaktadır (Calkins, 1994). Bir diğer deyişle duygu düzenleme becerisi hem kalıtım hem de çevresel faktörler ile ilişkili olup, onların etkileşiminden etkilenmektedir. Ancak, çocukların düzenleme becerisindeki kalıtımla gelen bireysel farklılıklar, yaşamın ilk bir ya da iki yılından sonra büyük oranda sabit kalmaktadır (Eisenberg vd., 2010). Dışsal müdahalelerden önemli miktarda etkilenen duygu düzenleme becerisi, çocukların duygusal uyarımlarının önemli şekillendiricilerinden olan sosyal bağlam içerisinde var olan etkiler aracılığıyla oluşmaktadır (Thompson, 1994). Bu açıdan bakıldığında, duygu düzenleme büyük oranda çocuğun ebeveynleri ya da bakımını üstlenen kişiler arasındaki ilişki ya da ilişkiler bağlamında gelişmektedir (Southam-Gerow ve Kendall, 2002).

Çocuğun çevresinde gelişen ilişkilerin kaynaklık ettiği sosyal etkiler; çocukların duygularını nasıl yorumladığı ve değerlendirdiği, duygularını yönetme stratejilerini öğrenmesi, duygularını kontrol etme konusunda özgüven ve yeterlik kazanması, duygu düzenleme sürecinde kültürel ve toplumsal cinsiyete yönelik beklentileri edinmesi açısından oldukça önemlidir. Sözü edilen bu etki birçok sosyal bağlamda gerçekleşmesine rağmen aile ortamının etkisi erken yaşlarda başlaması nedeniyle temeli oluşturmakta ve duygusal gelişim üzerinde yaygın ve çok yönlü bir kuvvet oluşturmaktadır (Thompson ve Meyer, 2007). Bu süreçte aktif yer alan anneler, çocukların duygu düzenleme strateji ve beceri gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Grolnick, Kurowski, McMenamy, Rivkin ve Bridges, 1998; Kopp, 1989). Duygu düzenleme becerisinin gelişiminde duyguları anlama becerisi önem kazanmaktadır. Çocukların duyguları anlama becerisindeki ilerlemeleri duygu düzenleme stratejilerini edinme ve kullanmalarını beslemektedir (Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998). Duyguları anlama yüz ve beden diline yansıyan duyguları tanıma, kendisinin ve başkalarının duygularının nedenlerini, bu duygulara yönelik ipuçlarını, çok yönlü duyguları, başkaları ile iletişime geçmek için duyguları dışa vurma yöntemlerini ve duygularla başa çıkma yöntemlerini bilme becerilerini içermektedir (Southam-Gerow ve Kendall, 2002).

Duyguları anlama becerisi, duygusal gelişimin önemli bileşenlerinden biri olup erken yaşlardan itibaren gelişmektedir. Çocukların duyguları anlamasının kritik temelleri bebeklik ve erken çocukluk çağı boyunca atılmaktadır. Nitekim çocuklar duygusal deneyimler hakkında konuşmaya başlamadan ve duygusal deneyimlerini dışı vurmada önce, duyguların görsel ve sözel işaretlerini tanımlama yeteneğini geliştirmektedir (Thompson ve Lagattuta, 2006). Çocukların duyguları bilinçli ve kolay bir şekilde tanımlaması ve isimlendirme becerisini içeren duyguları anlama, çocukların sosyal deneyimler kazanmasını sağlaması açısından hayati önem kazanmaktadır (Denham ve Burton, 2003). Duyguları anlama becerisine sahip çocuklar akranları ile daha olumlu ilişkiler kurmaktadır (Cassidy, Parke, Butkovsky ve Braungart, 1992). Duyguları anlama becerisi duygusal yeterliğin de merkezinde yer almaktadır (Denham ve Burton, 2003). Çocuklar, kendilerinin ve başkalarının duygularını tanımda daha yetenekli hale geldikçe, empati, bakış açısı alma ve duygu düzenleme becerilerini edinmeye hazır hale gelmektedir (Webster-Stratton ve Reid, 2004).

Çocuğun duygusal anlayış gelişiminde, duygularla ilgili ilk deneyimlerinin gerçekleştiği bağlam olan aile, etkili rol oynamaktadır. (Laible ve Thompson, 1998). Çocukların duygulara yönelik bilgileri aile iklimi içerisinde oluşmaktadır. Bu süreçte bazı aileler duygusal iletişim ve anlayışta çocuklarına güvenli bir ortam sunarken, bazıları çocukların başa çıkma kapasitelerini aşan, bilgi ve beceri gelişimini tehlikeye atan duygusal zorluklar yüklemektedir (Thompson ve Lagattuta, 2006). Duyguları anlama ebeveynlerin çocukları ile karşılıklı konuşmaya dayalı iletişiminden etkilenmektedir (LaBounty, Wellman, Olson, Lagattuta ve Liu, 2008). Bu bağlamda, çocuklarının duygu koçluğunu başarılı bir şekilde yerine getiren ebeveynlerin duyguları anlamada daha başarılı çocuklara sahip oldukları bilinmektedir (Denham, Mitchell-Copeland, Strandberg, Auerbach ve Blair, 1997).

Duyguları anlama becerisi bilişsel gelişimle ilgili olmakla birlikte aile yapısı, evdeki yetişkin sayısı, evde konuşulan dil sayısı, evdeki çocuk sayısı ve ebeveyn eğitim düzeyi gibi genel bilgiler (Cutting ve Dunn, 1999) ile ebeveyn çocuk ilişkisi (Kårstad, 2016), güvenli bağlanma ilişkisi (Laible ve Thompson, 1998) gibi aileye ilişkin faktörlerden etkilenmektedir. Benzer olarak duygu düzenleme becerisi de bilişsel esneklik (Şahin ve Arı, 2016), çocuğun mizacı (Yağmurlu ve Altan, 2010) değişkenlerine ek olarak bağlanma stilleri (Cassidy, 1994; Ural, Güven, Sezer, Efe Azkeskin ve Yılmaz, 2015), ebeveyn çocuk ilişkisi (Ambrose, 2013; Dereli, 2016; Friedlmeier ve Trommsdorff, 1999; Kiel ve Kalomiris, 2015), ebeveynlik stili (Mathis ve Bierman, 2015) gibi ailesel değişkenlerden etkilenmektedir.

Duygu düzenleme ve anlama becerilerinin gelişiminde aileye ilişkin önemli bir diğer değişken ise ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarıdır. Duygu sosyalleştirme davranışları ebeveynlerin sinir, üzüntü, korku gibi olumsuz duygular yaşayan çocuklarının duygularına verdikleri tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Altan Aytun, Yağmurlu ve Yavuz, 2012; Eisenberg vd., 1998). Söz konusu bu tepkiler, olumlu ve olumsuz olmak üzere altı farklı tepki türü bağlamında değerlendirilmektedir. Ebeveynlerin olumsuz duygu yaşayan çocuğun daha iyi hissetmesine yardımcı olma girişimleri (duygu odaklı tepkiler), çocuğun duygularını ifade etmesine yardımcı olması ve onu cesaretlendirmesi (duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler) ve çocuğun duygusal olarak sıkıntıya düşmesine neden olan sorunun çözülmesine yardımcı olması (problem odaklı tepkiler) olumlu duygu sosyalleştirme davranışları olarak ele alınmaktadır. Buna karşın, ebeveynin çocuğun olumsuz duygularını endişe ile karşılaması (ebeveynde sıkıntı), çocukların duygusal tepkilerinin önemini azaltması dolayısıyla sorunlarını veya sıkıntılı tepkilerini küçümsemesi (küçümseyici tepkiler) ve olumsuz duygularını kontrol altına almak için sözel ya da fiziksel ceza verme tepkilerinde bulunmaları (cezalandırıcı tepkiler) olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarını işaret etmektedir (Altan Aytun vd., 2012; Fabes, Eisenberg ve Bernzweig, 1990; Fabes, Poulin, Eisenberg ve Madden-Derdich, 2002; Yağmurlu ve Altan, 2010).

Destekleyici ebeveyn tepkileri çocukların duygularla yapıcı bir şekilde başa çıkma girişimlerine ek olarak başkalarının duygusal bağlamdaki düşünce, his ve davranışlarını öğrenme konusunda hazır olmalarını sağlamaktadır (Eisenberg vd., 1998). Çocuklarının duygularına yönelik dışavurumcu ve duygusal tepkiler veren ebeveynlerin okul öncesi çocukların duygusal yeterlik ve genel sosyal yeterliklerinin önemli yordayıcısı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda ebeveynleri tarafından olumlu şekilde desteklenen çocukların akranlarına karşı daha olumlu duygular besledikleri buna karşın

ebeveynleri tarafından desteklenmeyen çocukların ise sosyal yeterliklerinin daha az olduğu belirlenmiştir (Denham vd., 1997). Annelerin olumlu ebeveyn davranışlarının çocuğun duygu düzenleme (Altan, 2006; Macklem, 2008) ve duyguları anlama becerisi (Denham, Zoller ve Couchoud, 1994) üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Duyguların ifade edilmesinde etkileşimli bir yol izleyen ebeveynlerin çocuklarının duygularını daha iyi düzenledikleri ve agresif davranışlar gösterme eğiliminde olmadıkları bilinmektedir (Macklem, 2008).

Duygular yalnızca bağlantıları önceden kurulmuş, içsel süreçler olarak görülmemekte, bireyin sosyal, kültürel çevresinden etkilenip şekillenmektedir (Kitayama ve Markus, 1994). Duyguların deneyimlenme ve ifade edilme sürecinin şekillenmesinde kültür etkili bir rol oynamaktadır (Le, Berenbaum ve Raghavan, 2002; Elfenbein ve Ambady, 2002). Bu süreçte önemli rol oynayan duygu sosyalleştirme davranışları da kültürden bağımsız düşünülememektedir. Buna göre; duygulara atfedilen değerler kültürden kültüre değişebilmektedir. Örneğin; bazı kültürlerde üzüntüye karşın öfke yeğlenirken, bir diğer kültürde öfkeye karşın utanma duygusuna önem atfedilebilir ve ebeveynler kültürlerinde belirgin olan bu duygulara odaklanmak için motive olabilmektedir (Friedlmeier, Corapci ve Cole, 2011). Benzer olarak duygu düzenleme becerisi de kültürel bir bağlamda ve düzenleyicinin sosyal çevresindeki kişilere ve ilişkilerine uzanan anlamlarla ortaya çıkmaktadır (Butler, Lee ve Gross, 2007). Matsumoto'ya (1989) göre; duygular biyolojik olarak programlanmış olmasına rağmen, duyguların ifade edilme ve algılanma sürecini kontrol etmek kültürel faktörlerden oldukça etkilenmektedir. Kültürel faktörlerden etkilenen bir diğer yapı ise duyguları anlama becerisidir. Duygular, bireyin kendi kültürel veya alt kültürel grupüyeleri tarafından ifade edildiğinde daha doğru anlaşılma ile birlikte kültürün, duyguları anlamadaki etkisi üzerinde tam bir açıklama sağlayamamaktadır (Elfenbein ve Ambady, 2002).

İlgili alan yazın incelendiğinde; çocukların duygu düzenleme becerileri ile ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını (Denham vd., 1997; Eisenberg vd., 1998; Gottman, Katz ve Hooven, 1996; Seçer, 2017; Yağmurlu ve Altan, 2010) ve çocukların duyguları anlama becerileri ile yine ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarını (Denham vd., 1994; Garner, Jones ve Miner, 1994; Kılıç, 2012; Perez-Rivera, 2008; Song, 2005) inceleyen araştırmalara rastlanmaktadır. Ancak duygu düzenleme, duyguları anlama ve duygu sosyalleştirme değişkenlerinin birlikte incelendiği sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Havighurst, Wilson, Harley, Prior ve Kehoe, 2010). Türkiye kültüründe yapılmış çalışmalar incelendiğinde bu üç değişkenin bir arada incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamış olması bu bağlamda yapılacak bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bilgilerin annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu düzenleme ve anlama becerisindeki rolünü açıklaması bakımından önemli görülmektedir. Bu doğrultuda ebeveyn çocuk ilişkisinin kalitesini artırma ve ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını iyileştirme hususunda ebeveynlere yönelik geliştirilecek olası müdahale programları açısından faydalı bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte elde edilen sonuçlar alanyazındaki bilgilerin derinleştirilmesine ve uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlaması açısından değerli görülmektedir.

Bu kapsamda araştırmanın amacı 3-6 yaş aralığındaki okul öncesi dönem çocukların sahip oldukları duygu düzenleme ve duyguları anlama becerileri ile annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

- 1- Annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerilerini yordamakta mıdır?
- 2- Annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları okul öncesi çocukların duyguları anlama becerilerini yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocuklarının duygu düzenleme ve duyguları anlama becerileri arasındaki yordayıcı ilişkiyi inceleyen bu çalışma, değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, bir değişim var ise bunun derecesi ve yönünün ne olduğunun incelenmesi sebebiyle korelasyon türü ilişkisel tarama modelinde (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014; Karasar, 2012,) tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında incelenen değişkenlerin farklı sosyoekonomik düzeyde (alt-orta-üst) çeşitlilik gösterebileceği düşünülerek değişkenlerin daha geniş bir perspektiften incelenmesi amaçlandığından, çalışma grubu amaçsal örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Çalışma grubunun oluşturulması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, katılımcıların sosyoekonomik düzey bakımından çeşitlilik göstermesini sağlamak amacıyla Adana ilinin üç farklı ilçesinde eğitim veren altı bağımsız anaokulu belirlenmiştir. Sosyoekonomik düzeyin değerlendirilmesinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2017) raporunda yer alan eşdeğer fert başına aylık ortalama tüketim harcaması ve ebeveynlerin eğitim düzeyi temel alınmıştır. Bu kapsamda alt sosyoekonomik düzeyde yer alan tüm ailelerin TÜİK tarafından belirlenen aylık ortalama tüketim harcaması olan 1642 TL'den az gelire sahip olduğu ve annelerinin %60'ının ilköğretim, %40'ının ise ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Orta sosyoekonomik düzeyde yer alan ailelerin 4999 TL'ye kadar aylık gelire sahip olduğu ve annelerin %80'inin lise mezunu iken %20'nin yüksekokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin tamamının aylık gelirlerinin 5000 TL ve üzeri olduğu, annelerin %83.3'ünün lisans düzeyinde eğitim alırken %16.7'sinin lisansüstü düzeyde eğitim aldıkları belirlenmiştir.

İkinci aşamada bu altı bağımsız anaokulunda sosyoekonomik düzey bakımından alt, -orta ve üst grupta bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü anne ve çocuklar belirlenmiştir. Bu kapsamda, araştırmacının çalışma grubu Adana İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı il merkezinde bulunan ve amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen altı bağımsız anaokuluna devam eden 90 çocuk ve bu çocukların anneleri olmak üzere 180 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların %52,2'si (47) erkek, %47,8'i (43) kızdır. Çocukların % 11.1'i üç yaş; % 15.6'sı dört yaş, % 32.2'si beş yaş ve %41.1'i altı yaş grubunda yer almaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği Türkiye coğrafi konumu itibari ile doğu ve batı kültürünün özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu kapsamda doğu ve batı kültürünün kaynaştığı yer olması ve zengin bir kültürel yapıya sahip olması ülkeyi araştırma doğrultusunda önemli kılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarını belirlemek üzere alanyazında sıklıkla kullanılan ve uygun psikometrik özellikler gösteren Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği, çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek için Duygu Düzenleme Ölçeği ve çocukların duyguları anlama becerilerini değerlendirmek üzere Wally Duygular Testi aracılığı ile toplanmıştır.

Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği: Ebeveynlerin duyguları sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla Fabes ve diğerleri (1990) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek bir çocuğun öfke, korku, üzüntü vb. gibi olumsuz duygular yaşadığı zamanları gösteren 12 senaryo ve her bir senaryoya ilişkin ebeveynlerin çocukların bu duygularına verecekleri muhtemel tepkileri içeren altı maddeden oluşmaktadır (örneğin; "Ona mutsuz olduğunda ağlamasının doğal olduğunu söylerim", "Dikkatli olmazsan işte böyle olur derim"). Söz konusu bu altı madde ölçeğin alt boyutlarını oluşturmaktadır. Fabes ve diğerleri (2002) tarafından revize edilen ölçeğin iç tutarlılık katsayıları, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler alt ölçeği için .85, duygu odaklı tepkiler alt ölçeği için .80, probleme odaklı tepkiler alt ölçeği için .78, cezalandırıcı tepkiler alt ölçeği için .69, küçümseyici tepkiler alt ölçeği için .78 ve ebeveynde sıkıntı alt ölçeği için .70 olarak bulunmuştur. Ölçek Altan Aytun ve diğerleri (2012) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılık

katsayıları alt ölçekler için sırasıyla .87, .79, .72, .83, .86 ve .65 olarak bulunmuştur. Bu kapsamda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak araştırmalarda kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Duygu Düzenleme Ölçeği: Çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek dörtlü likert tipinde 24 maddeden (örneğin; "Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir") ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin özgün formunun iç tutarlık katsayıları duygu düzenleme alt ölçeği için .83 ve değişkenlik/olumsuzluk alt ölçeği için .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin okul öncesi çocukları için Türk kültürüne uyarlaması Yağmurlu ve Altan (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ölçeğin iç tutarlık katsayıları alt ölçekler için sırasıyla .72 ve .71 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn ve öğretmen formu olarak iki şekilde uygulanabilen ölçeğin iç tutarlık katsayısı ebeveyn formu için .75, öğretmen formu için .84 olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırma kapsamında çocukların duygu düzenleme becerileri anne formu aracılığıyla anneleri tarafından değerlendirilmiştir.

Wally Duygular Testi: Çocukların duyguları anlama becerilerini değerlendirmek amacıyla Carolyn Webster-Stratton tarafından yürütülen "Incredible Years" projesi kapsamında geliştirilmiştir. Test kapsamında çocuklara olumlu ve olumsuz varsayımsal durumları gösteren sekiz adet resim gösterilmekte ve resimdeki karakterlerin ne hissettiği sorulmaktadır (örneğin; Resimdeki çocukların sen ve bir arkadaşın olduğunu düşünelim. Arkadaşın senin özel bir oyuncakını kırdığı zaman, sen ne hissedersin? Arkadaşın ne hisseder?). Çocuklar her bir resimdeki doğru tanımladıkları duygu ifadesinden 1 puan almakta, yanlış tanımladıkları ve cevap veremedikleri duygu ifadelerinden ise puan alamamaktadır. Testin 3-5 yaş arası okul öncesi çocuklar için Türk kültürüne uyarlaması Kayılı ve Arı (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Testin güvenilirliğini Kuder Richardson-20 (KR-20), iki yarı test ve test-tekrar test analizleri ile belirlenmiştir. Bu kapsamda belirlenen KR-20 iç tutarlık güvenirliliği; üç yaş çocukları için .76, dört yaş çocuklar için .84 ve beş yaş çocuklar için .80 olarak hesaplanmıştır. Testin altı yaş çocukları için uyarlama çalışması Dereli (2008) tarafından gerçekleştirilmiş olup uzman görüşüne göre puanlayıcı güvenirlilik katsayısı .79 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda testin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı mart-haziran aylarında Adana ilinde toplanmıştır. Veri toplama süreci iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, katılımcıların sosyoekonomik düzey bakımından çeşitlilik göstermesini sağlamak amacıyla Adana ilinin üç farklı ilçesinde eğitim veren altı bağımsız anaokulu belirlenmiştir. İkinci aşamada bu altı bağımsız anaokulunda sosyoekonomik düzey bakımından alt-orta ve üst grupta bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü anne ve çocuklar belirlenmiştir. Belirlenen altı okuldaki yönetici ve öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve ebeveynlere gönderilmek üzere yaklaşık 600 adet izin formu, Kişisel Bilgi Formu, Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme ve Duygu Düzenleme ölçekleri öğretmenlere teslim edilmiştir. Geriye dönen form ve ölçeklerden, yanlış veya eksik doldurulduğu tespit edilen 87'si elenerek, kalan 313'ü sosyoekonomik düzey bakımından değerlendirmeye alınmıştır.

Annelerden geri dönen formlar sosyoekonomik düzey bakımından alt-üst-orta olarak üç gruba ayrılmış ve bunların 54'ünün üst, 113'ünün alt ve 146'sının orta sosyoekonomik düzeye ait olduğu belirlenmiştir. Üst sosyoekonomik düzey olarak belirlenen gruptan dönen kullanılabilir formlarda yalnızca 32 annenin çocuğu ile görüşme yapılmasına onay verdiği görülmüştür. Görüşme yapılmak üzere belirlenen çocuklardan birinin sözlü onay vermemesi ve bir çocuğun da görüşmeyi yarım bırakması nedeniyle üst sosyoekonomik düzeyden ancak 30 çocuğa ulaşılabilmektedir. Bu durum, örneklem sayısının belirlenmesinde üst sosyoekonomik düzeyden ulaşılan çocukların belirleyici rol oynaması ile sonuçlanmıştır. Buna göre, alt-üst ve orta sosyoekonomik düzey olarak gruplandırılan ve örnekleme dahil edilen 90 çocuk ile duyguları anlama puanlarının elde edilebilmesi için görüşmeler yapılmıştır. Bu amaçla, çocukların öğretmenlerinden uygun gün ve saat için randevu alınarak, araştırmacılar tarafından birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çocuk ve araştırmacı bir masada karşılıklı oturmuş ve uygulama sırasında kullanılan test materyalleri hazır şekilde bulundurulmuştur. Wally Duygular Testi'nin uygulama süresi çocukların cevaplama durumlarına göre 8-12 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

Mevcut çalışma süresince etik ilke gözetimi doğrultusunda, çocuklarla gerçekleştirilecek görüşmeler için formlar aracılığıyla annelerden yazılı izin alınmış ancak her görüşme öncesinde çocukların da sözlü onayı istenmiştir. Gönülsüz olan ve katılmak istemeyen çocuklar ile görüşme gerçekleştirilmemiştir. Ebeveynlere, yapılacak olan çalışmanın kurgusu gereği süreci önemseydiği, kişilere odaklanılmadığı açıklanarak çalışma verilerinin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır. Annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları okul öncesi çocukların duygu düzenleme ve duyguları anlama becerilerini ne düzeyde yordadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle çoklu regresyon analizinin varsayımları test edilmiştir. Bu doğrultuda başlangıç aşamasında uç değer analizi gerçekleştirilmiştir. Uç değerlerin belirlenmesinde Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış ve .04 ile 1.00 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Uç değer olarak kabul edeceğimiz değerlerin 0.01'in altındaki değerler olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırma verilerinin uç değer içermediği görülmektedir. Araştırma verilerinin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık katsayısına göre kontrol edilmiş olup tüm değişkenlerde bu katsayıların +2 ve -2 arasında olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu değerlere göre dağılımın normalliği kabul edilmiştir. Çoklu regresyon analizinin yapılabilmesi için karşılanması gereken bir diğer varsayım yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olmamasıdır. Araştırma kapsamında değişkenler arası çoklu bağlantı bulunup bulunmadığının belirlenmesinde bağımsız değişkenler arası Pearson korelasyon katsayıları incelenmiş ve değişkenler arası korelasyon katsayılarının .16 ile .56 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Büyüköztürk'e (2012) göre .80 üzerindeki korelasyon çoklu bağlantı olabileceğine, .90 ve üzerindeki korelasyon ise ciddi bir çoklu bağlantıya işaret etmektedir. Çoklu bağlantının incelenmesinde farklı bir yöntem olarak, regresyon analizleri sırasında elde edilebilen tolerans değeri ve VIF değerlerinden de yararlanılabilir. Tolerans değerinin .20'den küçük; VIF değerinin ise 10'a eşit ya da yüksek olması çoklu bağlantı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2012). Araştırmada tolerans değeri en küçük .37, VIF değeri ise en yüksek 2.68 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda değişkenler arası çoklu bağlantı sorununun olmadığı söylenebilir.

Bulgular

Annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarının (ebeveynde sıkıntı, cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler, duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler) okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerini yordama durumuna ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerinin Annelerin Duygusal Sosyalleştirme Davranışlarına Göre Yordama Durumuna İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	36,658	4,811		7,619	0,000		
Cezalandırıcı tepkiler	0,186	0,092	0,265	2,025	0,046	0,299	0,217
Küçümseyici tepkiler	-0,104	0,083	-0,156	-1,247	0,216	0,203	-0,136
Duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler	0,015	0,064	0,027	0,233	0,817	0,200	0,026
Duygu Odaklı tepkiler	-0,048	0,119	-0,055	-0,401	0,690	0,191	-0,044
Problem Odaklı tepkiler	0,299	0,139	0,336	2,155	0,034	0,320	0,230
Ebeveynde sıkıntı	0,257	0,140	0,244	1,832	0,071	0,402	0,197
R=0,498 R ² =0,248							
F(6, 83)=4,566 p=0,000							

Tablo 1'de, yordayıcı değişkenler olan annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları ile yordanan değişken olan çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki çoklu regresyon sonuçları

incelendiğinde, cezalandırıcı tepkiler ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=.29$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise bu korelasyon $r=.21$ olarak hesaplanmaktadır. Küçümseyici tepkiler ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=.20$) bir ilişki olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki ilişkinin düşük düzeyde ve negatif yönlü ($r=-.13$) bir ilişkiye dönüştüğü görülmektedir. Duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında hesaplanan korelasyonun pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.20$) iken diğer değişkenler kontrol edildiğinde yine pozitif ve düşük düzeyde ($r=.02$) hesaplanmış olduğu görülmektedir. Duygu odaklı tepkiler ile duygu düzenleme puanları arasındaki ilişki incelendiğinde hesaplanan korelasyonun pozitif ve düşük düzeyde ($r=.19$) olduğu görülmektedir. Ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu ilişkinin yine düşük düzeyde fakat negatif ($r=-.04$) olduğu belirlenmiştir. Bir diğer yordayıcı değişken olan problem odaklı tepkiler ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin de pozitif ve orta düzeyde ($r=.32$) olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu katsayının $r=.23$ olarak değiştiği görülmektedir. Ebeveynde sıkıntı değişkeni ile çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin puanlar pozitif ve orta düzeyde ($r=.40$) bir korelasyon gösterirken diğer değişkenler kontrol altında tutulduğunda bu değer pozitif ve düşük düzeyde ($r=.19$) olduğu görülmektedir.

Kurulan regresyon modeli, annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları olarak adlandırılan cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler, duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler ve ebeveynde sıkıntı değişkenleri ile birlikte çocukların duygu düzenleme becerilerinin orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki oluşturduğunu göstermektedir ($R=0,498$, $R^2=0,248$, $p<.01$). Modele alınan tüm bağımsız değişkenler, bağımlı değişken olan çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin toplam varyansın yaklaşık %25'ini açıklamaktadır. Bu durum, duygu düzenleme puanlarındaki %75'lik değişimin, regresyon modeline alınmayan farklı değişkenlerce açıklanabileceğine işaret etmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki görece önem sırası; problem odaklı tepkiler, cezalandırıcı tepkiler, ebeveynde sıkıntı, küçümseyici tepkiler, duygu odaklı tepkiler ve duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise yordayıcı değişkenlerden; cezalandırıcı tepkiler ($t=2.025$, $p<.05$) ve problem odaklı tepkilerin ($t=2.155$, $p<.05$), , çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin puanları açıklamada önemli birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Buna göre ilişki yönünün pozitif olması da göz önünde bulundurularak, cezalandırıcı tepkiler ve problem odaklı tepkilerdeki artışın çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin puanların artışını olumlu yönde etkilediği söylenebilmektedir.

Annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarının (ebeveynde sıkıntı, cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler, duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler) okul öncesi dönem çocuklarının duyguları anlama becerilerini yordama durumuna ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çocukların Duyguları Anlama Becerilerinin Annelerin Duygusal Sosyalleştirme Davranışlarına Göre Yordama Durumuna İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	7,516	1,274		5,901	0,000		
Cezalandırıcı tepkiler	-0,010	0,024	-0,058	-0,401	0,689	-0,182	-0,044
Küçümseyici tepkiler	-0,035	0,022	-0,222	-1,603	0,113	-0,255	-0,173
Duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler	-0,001	0,017	-0,007	-0,058	0,954	-0,039	-0,006
Duygu Odaklı tepkiler	0,032	0,031	0,156	1,029	0,306	0,018	0,112
Problem Odaklı tepkiler	-0,021	0,037	-0,100	-0,579	0,564	-0,060	-0,063
Ebeveynde sıkıntı	-0,007	0,037	-0,027	-0,184	0,855	-0,188	-0,020
R=0,285 R ² =0,082							
F(6, 83)=1,228 p=0,301							

Tablo 2’de gösterildiği üzere, yordayıcı değişkenler olan annelerin duygusal sosyalleştirme davranışları ile yordanan değişken olan çocukların duyguları anlama becerileri arasındaki çoklu regresyon sonuçları incelendiğinde, cezalandırıcı tepkiler ile çocukların duyguları anlama becerileri arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=-.18$) bir ilişki gözlenmektedir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise bu korelasyonun $r=-.04$ olarak değiştiği görülmektedir. Küçümseyici tepkiler ile çocukların duyguları anlama becerileri arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=-.25$) bir ilişki olduğu ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki ilişki katsayısının yine negatif yönlü ve düşük düzeyde ($r=-.17$) hesaplandığı görülmektedir. Duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler ile çocukların duyguları anlama becerileri arasında hesaplanan korelasyonun negatif yönlü ve düşük düzeyde ($r=-.03$) iken diğer değişkenler kontrol edildiğinde, aradaki korelasyonun yine negatif ve düşük düzeyde ($r=-.00$) olduğu görülmektedir. Duygu odaklı tepkiler ile duyguları anlama becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde hesaplanan korelasyonun pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.01$) olduğu görülmektedir. Ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu ilişkinin yine düşük düzeyde ve pozitif yönlü ($r=.11$) olduğu belirlenmiştir. Bir diğer yordayıcı değişken olan problem odaklı tepkiler ile çocukların duyguları anlama becerileri arasındaki ilişkinin ikili ve kısmi korelasyonları incelendiğinde ise korelasyon katsayısının her ikisinde de negatif yönlü ve düşük düzeyde ($r=-.06$) olduğu hesaplanmıştır. Ebeveynde sıkıntı değişkeni ile çocukların duyguları anlama becerilerine ilişkin puanlar negatif ve düşük düzeyde ($r=-.18$) bir korelasyon gösterirken diğer değişkenler kontrol altında tutulduğunda bu değer yine negatif ve düşük düzeyde ($r=-.02$) kaldığı görülmektedir.

Denkleme alınan yordayıcı değişkenler olan; cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler, duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler ve ebeveynde sıkıntı değişkenleri, çocukların duyguları anlama becerilerine ilişkin puanlar ile düşük düzeyde ve anlamlı olmayan ilişki göstermektedir ($R=0,285$, $R^2=0,082$, $p>.01$). Regresyon denkleminde alınan tüm bağımsız değişkenler, bağımlı değişken olan çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin toplam varyansın yaklaşık %8’ini açıklamaktadır. Bu durum, duyguları anlama puanlarındaki %92’lik değişimde regresyon modeline alınmayan farklı değişkenlerin etkisi olduğuna işaret etmektedir. Ancak regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları, modele alınan yordayıcı değişkenlerin de çocukların duyguları anlama becerilerine ilişkin puanları açıklamada önemli birer yordayıcı olmadığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme ve duyguları anlama becerileri arasındaki yordayıcı ilişki incelenerek Türkiye örneklemini ile gerçekleştirilen sınırlı sayıda araştırmanın bulunduğu alan yazına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasında yer alan olumlu (duygu ifadesini kolaylaştıran tepkiler, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler) ve olumsuz tepki (cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, ebeveynde sıkıntı) puanları ile oluşturulan modelin, çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin varyansın yaklaşık %25’ini açıkladığını göstermektedir. Bağımsız değişken olan annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasında yer alan problem odaklı ve cezalandırıcı tepkilerin, çocukların duygu düzenleme becerilerinin manidar yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Buna göre; annelerin problem odaklı ve cezalandırıcı tepkileri arttıkça çocukların duygu düzenleme becerileri de artış göstermektedir. Ebeveynlerin olumlu duygu sosyalleştirme tepkilerine ilişkin Havighurst ve diğerleri (2010) ebeveynlerin çocukların duygularına yönelik olumlu tepkilerinin, çocuklarda duyguları anlama ve duygu farkındalığı ile birlikte duygu düzenleme becerilerinin de gelişimine katkı sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde Gottman ve diğerleri (1997), duygu koçluğu konusunda en iyi desteği sağlayabilen ailelerin; çocuğun duygularını anlama, çocuğun duygularını ifade edebilme ve isimlendirebilme konusunda yardım etme, çocuğun duygularına karşı anlayış gösterme ve problemini çözebilmesi için yardımcı olma özelliklerini gösterdiklerini belirtmektedir. Bu bağlamda çalışma neticesinde elde edilen; ebeveynlerin problem odaklı duygu sosyalleştirme tepkilerinin çocukların

duygu düzenleme becerilerini olumlu yönde etkilediği bulgusunun literatür ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Ailelerin cezalandırma veya küçümseme gibi destekleyici olmaktan uzak uygulamalarının çocukların sosyal-duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmekte aynı zamanda düşük duygu bilgisi ve düşük duygu düzenleme becerisi ile ilişkilendirilmektedir (Havighurst vd., 2010). Benzer şekilde ilgili alan yazın incelendiğinde ebeveynlerin etkili ve olumlu duygu sosyalleştirme süreçlerinin, çocukların duygu düzenleme becerilerinin gelişimine katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Denham vd., 1997; Eisenberg vd., 1998; Gottman vd., 1996; Seçer, 2017). Ancak çalışma kapsamında elde edilen bulgular, önceki araştırmalarda yaygın olarak ulaşılan sonuçlardan farklı olarak, annelerin cezalandırıcı duygu sosyalleştirme tepkilerinin çocukların duygu düzenleme becerisi puanlarına olumlu yönde yansıdığını göstermektedir. Elde edilen bulguların Jabeen, Anis-ul-Haque ve Riaz (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçları ile benzer doğrultuda olduğu görülmektedir. Sözü edilen çalışma, Pakistan'da gerçekleştirilmiş ve otoriter anne tutumlarının çocukların duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Rudy ve Grusec (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada otoriter ebeveynlik ile çocuğun öz saygısının ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Asya kültüründe gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise annelerin cezalandırıcı duygu sosyalleştirme tepkilerine sıklıkla başvurduğu ve bunun Hindistan'ın görgü kurallarına göre uygun karşılanabileceği belirtilmiştir (Raval, 2001). Sözü edilen bu çalışmaların ortak yönü olan örneklem gruplarından yola çıkarak, annelerin cezalandırmaya dayalı duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu düzenleme becerileri ile olan pozitif ilişkisi kültür etkisi ile açıklanabilir. Türkiye, konum olarak bireyci ve kolektivist toplumların ortasında bulunmakta ve bu durum ebeveynlik stillerinin her iki kültürden de etkilenmesine neden olmaktadır (Selin, 2013). Göregenli (1997), Türkiye'de bireyci unsurların görüldüğünü fakat çoğunlukla kolektivizme yönelik değerlerin önemsendiğini ifade etmektedir. Kolektivizmin egemen olduğu toplumlarda negatif ve otoriter ebeveynlik stilleri daha yoğun olarak görüldüğü bilinmektedir (Goto vd., 2010; Papps, Walker, Trimboli ve Trimboli, 1995; Rudy ve Grusec, 2006). Kağıtçıbaşı (1970), Türk ailelerinde otoriteye saygı ve kontrol unsurlarının yüksek düzeyde olduğunu belirtmektedir. Aileler bireysel ayrılıktan ziyade yakın ilişkileri tercih ettikleri için ebeveyn kontrolüne önem atfetmektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005). Geleneksel Türk ailelerinde ebeveynler, en yaygın kontrol yöntemi olarak ceza uygulamalarını kullanmaktadırlar (Sen, Yavuz Muren ve Yağmurlu, 2014; Yağmurlu ve Sanson, 2009). Bu bağlamda, Türkiye için önemli bir ahlaki ve tarihsel gelenek olan otoriteye saygıyı (Kağıtçıbaşı, 1970) motive etmek amacıyla cezalandırıcı duygu sosyalleştirme kullanılabilen ve bunun sonucu olarak çocuklar, duygularını gösterme ve ifade etme konusunda çekinebilmekte yani duygularını saklayabilmektedirler. Bu durumun, anneler tarafından olumlu yönde algılanarak, çocuğun duygularını düzenleyebildiği şeklinde yorumlanmış olabileceği söylenebilir. Böylece cezalandırıcı duygu sosyalleştirme tepkileri ile duygusal düzenleme arasında görülen pozitif ilişkinin açıklanabileceği düşünülmektedir. Ancak tüm bunların yanı sıra duygu sosyalleştirme hedefleri, sosyalleştirmeyi sağlayanın kim olduğuna bağlı olarak değişmekle birlikte duygusal dışavurum ve duygu düzenlemeye ilişkin inançlar aynı kültürdeki ailelerde dahi farklılaşabilmektedir. Bu bağlamda, duygu sosyalleştirmeye ilişkin hangi uygulamaları olumlu olduğu ve bu süreçte istenen sonuçların ne olabileceği konusunda fikir birliğine ulaşılması zor olabilmektedir (Eisenberg vd., 1998).

Araştırma kapsamında çocukların duygu düzenleme becerileri annelerin algılarına göre değerlendirilmiştir. . Bu noktada elde edilen sonuçlarda, çalışma metodolojisinin etkisi olabileceği düşünülmektedir. Buck (1984), korkan bir çocuğun, bu duygusunu gösterdiği için ebeveyni tarafından azarlandığı takdirde korkusunu gizlemeyi öğrenebileceğini ancak içinde hala korku yaşayacağını belirtmektedir (aktaran Root ve Denham, 2010). Bu bilgi mevcut çalışma kapsamında ele alındığında, annelerin gözlemleyebildikleri oranda çocukların öz düzenleme durumları konusunda değerlendirme yapabildiği fakat bu değerlendirmelerin ebeveynin çocuğa ilişkin olumlu algısından etkilenebileceği ve çocukların gerçek potansiyellerini yansıtmayabileceği düşünülmektedir.

Annelerin olumlu ve olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri çocukların duygu düzenleme becerileri puanlarının açıklanmasına %25'lik bir katkı sağlamıştır. Bu oran, duygu düzenleme becerisi üzerinde etkili olan farklı değişkenlerin varlığına işaret etmektedir. Mevcut çalışmanın yalnızca anneler tarafından yapılan değerlendirmeler ile gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda elde edilen oran üzerinde, çocukların duygu düzenleme becerisini etkileyebilecek diğer ebeveyn olan ve çalışma kapsamında göz ardı edilen baba faktörünün etkili olabileceği düşünülmektedir. Nitekim yapılan çalışmalar baba-çocuk arasındaki ilişki ve bağlanma niteliğinin çocukların duygu düzenleme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Diener, Mangelsdorf, McHale ve Frosch, 2002; McDowell, Kim, O'neil ve Parke, 2002). Bununla birlikte çocuğun içinde bulunduğu aile bağlamının da duygu düzenleme becerisi üzerinde etkili olan bir diğer faktör olduğu bilinmektedir (Gross ve Thompson, 2007; Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007; Volling, McElwain, Notaro ve Herrera, 2002). Çocukların duygu düzenleme becerileri ebeveyn ilintili durumlar haricinde pek çok farklı değişkenden etkilenmektedir. Gerçekleştirilen araştırmalar, çocukların mizaç özelliklerinin bu değişkenlerden biri olduğunu ve duygu düzenleme becerileri ile arasında önemli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir (Altan, 2006; Mangelsdorf, Shapiro ve Marzolf, 1995; Zimmermann ve Stansbury, 2003).

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının, çocukların duyguları anlama becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olmadığını göstermektedir. Buna göre; annelerin olumlu ve olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri ile çocukların duyguları anlama becerileri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bulguların, alan yazındaki farklı çalışmalardan çıkan sonuçlar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (Kılıç, 2012; Song, 2005; Garner vd., 1994; Perez-Rivera, 2008). Yağmurlu, Çıtlak, Dost ve Leyendecker (2009) ebeveyn sosyalleştirmesine dair bilinenlerin, çoğunlukla Batı toplumlarındaki çalışma grupları ile gerçekleştirilen araştırmalardan elde edilen bulgulara dayandığını belirtmektedirler. Sosyalleştirme sürecinde kültürün yadsınamaz etkisi göz önünde bulundurulduğunda (Brody, 2000; Quintana vd., 2006) bu çalışma kapsamında annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların duyguları anlama becerisi arasında herhangi bir ilişkinin gözlenmemiş olması, kültür farklılığının bu süreçte öne çıkmış olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, mevcut çalışmanın duyguları anlama boyutuna ilişkin bulguları ile örtüşmeyen araştırmaların büyük ölçüde Batı kültüründe gerçekleştirildiği (Bennett, Bendersky ve Lewis, 2005; Denham vd., 1994; Denham ve Kochanoff, 2002; Dunsmore ve Karn, 2001), bulguların paralellik gösterdiği çalışmaların ise Kore ve Çin gibi Asya kültürü olarak addedilen ülkelerde yapıldığı görülmektedir (Song, 2005; Wang, 2003).

Bennett ve diğerleri (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, olumlu annelik özellikleri bir bütün olarak ele alındığında, 48 aylık çocukların duygu bilgisi ile pozitif ilişki gösterdiği ifade edilmektedir. Bu bilgiden hareketle, annelerin duygu sosyalleştirme tepkileri ile çocukların duyguları anlama becerisi arasında ilişki olduğuna dair bir bulgu elde edilememesi, çalışmada annelerin yalnızca duygu sosyalleştirme davranışlarına odaklanılarak sürece ilişkin diğer özelliklerinin göz ardı edilmiş olması ile açıklanabilir. İlgili alan yazında, ebeveynlerin duygu sosyalleştirmeye yöneliktutum, deneyim ve uygulama gibi özelliklerinin, çocukların duyguları anlamaları ile ilişkili olduğu belirtilmekte (Edwards, Shipman ve Brown, 2005) ve ebeveynlerin farklı duygulara ilişkin inançlarının süreçteki önemine işaret edilmektedir (Chaplin, Casey, Sinha ve Mayes, 2010; Dunsmore ve Karn, 2001; Perez-Rivera, 2008). Bununla birlikte ailelerin duyguları ifade etme stilleri ile çocukların duyguları ifade etme ve anlama becerileri arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere gerçekleştirilen meta analiz çalışması ailelerin olumlu duygu ifade etme stratejileri ile çocukların duyguları anlama becerilerinin her yaşta ilişkili bulunmadığını göstermektedir (Halberstadt ve Eaton, 2002). Denham ve Kochanoff'a (2002) göre, annelerin duygusal ifade ve davranış deneyimlerinin, çocuk yetiştirmenin duygu boyutuna ilişkin tutumlarına temel oluşturmaktadır. Buna göre, annelerin duygu eğitimi ve duygu öğrenimine yardım konusundaki tutumlarının 3 yaş grubundaki çocukların duygu bilgilerinin güçlü bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Aynı çalışma kapsamında, 3 ve 4 yaşındaki çocukların duygu bilgilerinin, annelerin duygulara yönelik olumlu tepki ve davranışları tarafından yordandığı belirlenmiştir. Sözü edilen araştırma göz önünde tutulduğunda, çocukların duyguları anlama becerilerinde, yaşın önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut çalışma kapsamına dâhil edilen çocukların % 32.2'si beş yaş ve %41.1'i altı yaş grubundadır. Annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duyguları anlama becerilerini yordamama bulgusu ile araştırma örnekleminin ortalama yaşı ilişkilendirilebilir.

Öneriler

Mevcut çalışma kapsamında çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin puanlar ebeveyn bildirimleri aracılığıyla alınmıştır. Türkiye'deki okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerine ilişkin verilerin çocuğun kendisinden elde edilebilecek sınırlı sayıda ölçme aracı bulunmaktadır. u Çalışma kapsamında alanda sıklıkla kullanılan ve yüksek düzeyde psikometrik özellikler gösteren Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği (Batum ve Yağmurlu, 2007) tercih edilmiştir. Gelecek araştırmalar için çocukların duygu düzenleme becerilerine yönelik puanların çocuklara bire bir uygulanabilecek ölçme araçları ile elde edilmesi amacıyla çalışmalar yapılması bu alandaki potansiyelin daha yansız değerlendirilebilmesi açısından önemli görülmekte ve önerilmektedir.

Çalışmada, annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların duygu düzenleme ve duyguları anlama becerileri üzerindeki yordayıcı etkisi araştırılmış ve çalışmaya babalar bir katılımcı olarak dahil edilmemiştir. Bu bağlamda, gelecek araştırmalarda babaların da görüşlerine başvurularak her iki ebeveyninden elde edilen veriler ile çalışılması daha bütüncül bir bakış açısı ile sonuç elde edilmesi hususunda önerilebilir. Bu noktada ileriki araştırmalar için sunulabilecek bir diğer öneri; ailenin sosyoekonomik düzeyinin ve çocuk yaşının birer bağımsız değişken olarak alınması ve ileri istatistik yöntemleri ile tüm verilerin birlikte değerlendirilmesidir. Böylelikle önceki çalışmalar ile kültürler arası karşılaştırmalara gidilebileceği ve uluslararası literatüre önemli katkılar sunulabileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen duygu sosyalleştirme ve duygu düzenleme verileri, ölçme araçlarının ailelere yönlendirilmesi ile yani formlar aracılığıyla toplanmış olup görüşme ve gözlem gibi farklı veri toplama yöntemlerinden yararlanılmamıştır. gelecek çalışmalarda verilerin çoklu yöntemler kullanılarak toplanması daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabilmesi anlamında önemli görülmektedir.

Bu çalışmada annelerin duygu sosyalleştirme tepkileri ile çocukların duyguları anlama becerileri arasında bir ilişki bulunamaması doğrultusunda bu iki değişkenin farklı aracı değişkenler ile birlikte tekrar incelenmesinin ileriki araştırmalar için önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu noktada, gerçekleştirilecek çalışmalarda bu değişkenlere ilişkin verilerin toplanmasında alternatif ölçme araçlarının kullanılması güncelliğin sağlanabilmesi bağlamında elzem görülmektedir.

Araştırma kapsamında annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının okul öncesi dönem çocukların duygu düzenleme becerilerinin anlamlı yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda annelerin, çocukların duyguları üzerindeki potansiyel etkilerini fark etmelerini sağlamak ve çocuklarının duygu gelişimini desteklemek için müdahale programlarının hazırlanması önemli görülmektedir. Bu programlar aracılığıyla anne-çocuk ilişkisi güçlendirilerek bir anlamda annelerin çocuklarının duygu koçluğunu başarılı bir şekilde yapmaları sağlanabilecektir. Bununla birlikte çocukların duygu gelişiminin aile iklimi içerisinde şekillendiği göz önünde bulundurulduğunda babaların da müdahale programlarına dahil edilmesinin olumlu etkileri arttıracacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Mevcut çalışma için veri toplama araçlarının geri dönüş oranı sınırlılık olarak ele alınabilecek bir durum olarak görülmektedir. Ebeveynlere gönderilmek üzere hazırlanan yaklaşık 600 adet ölçme aracının ancak %52'sinden geri dönüş sağlanabilmiştir. Hatalı ve eksik doldurulan formların ayıklanması ile elde edilen sayı, örneklem büyüklüğünün beklenenin altında kalması ile sonuçlanmıştır. Bununla birlikte, üst sosyoekonomik düzey olarak sınıflandırılan kullanılabilir formların %59'unda, annelerin çocuklar ile görüşme yapılmasına izin vermemesi örneklem büyüklüğünü sınırlayan önemli bir durum olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Altan Aytun, Ö., Yağmurlu, B. ve Yavuz, H. M. (2012). Turkish mothers' coping with children's negative emotions: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*, 22(3), 437-443.
- Altan, Ö. (2006). *The effects of maternal socialization and temperament on children's emotion regulation* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Koç Üniversitesi, İstanbul.
- Ambrose, H. (2013). *Young children's emotion regulation and social skills: the role of maternal emotional socialization and mother-child interactional synchrony* (Unpublished doctoral thesis). University of Windsor, Windsor, Ontario, Canada
- Arı, M. ve Yaban, H. (2016). Okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: Mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141.
- Batum, P. ve Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology: Developmental Learning Personality Social*, 25(4), 272-294.
- Bennett, D. S., Bendersky, M. ve Lewis, M. (2005). Antecedents of emotion knowledge: Predictors of individual differences in young children. *Cognition and Emotion*, 19(3), 375-396.
- Bridges, L. J. ve Grolnick, W. S. (1995). The development of emotional self-regulation in infancy and early childhood. N. Eisenberg (Ed.), *Social development* içinde (s. 185-211). Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- Brody, L. R. (2000). The socialization of gender differences in emotional expression: Display rules, infant temperament, and differentiation. A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* içinde (s. 24-47). New York: Cambridge University Press.
- Butler, E. A., Lee, T. L. ve Gross, J. J. (2007). Emotion regulation and culture: Are the social consequences of emotion suppression culture-specific?. *Emotion*, 7(1), 30-48.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (16. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Calkins, S. D. (1994). Origins and outcomes of individual differences in emotion regulation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 53-72.
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 228-249.
- Cassidy, J., Parke, R. D., Butkovsky, L. ve Braungart, J. M. (1992). Family-peer connections: The roles of emotional expressiveness within the family and children's understanding of emotions. *Child Development*, 63(3), 603-618.
- Chaplin, T. M., Casey, J., Sinha, R. ve Mayes, L. C. (2010). Gender differences in caregiver emotion socialization of low-income toddlers. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2010(128), 11-27.
- Cole, P. M., Martin, S. E. ve Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, 75(2), 317-333.
- Cutting, A. L. ve Dunn, J. (1999). Theory of mind, emotion understanding, language, and family background: Individual differences and interrelations. *Child Development*, 70(4), 853-865.
- Denham, S. A. ve Burton, R. (2003). *Social and emotional prevention and intervention programming for preschoolers*. New York: Kluwer-Plenum.
- Denham, S. A. ve Kochanoff, A. T. (2002). Parental contributions to preschoolers' understanding of emotion. *Marriage and Family Review*, 34, 311-343.

- Denham, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S. ve Blair, K. (1997). Parental contributions to preschoolers' emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation and Emotion*, 21(1), 65-86.
- Denham, S. A., Zoller, D. ve Couchoud, E. A. (1994). Socialization of preschooler emotion understanding. *Developmental Psychology*, 30, 928-936.
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dereli, E. (2016). Prediction of emotional understanding and emotion regulation skills of 4-5 age group children with parent-child relations. *Journal of Education and Practice*, 7(21), 42-54.
- Diener, M. L., Mangelsdorf, S. C., McHale, J. L. ve Frosch, C. A. (2002). Infants' behavioral strategies for emotion regulation with fathers and mothers: Associations with emotional expressions and attachment quality. *Infancy*, 3(2), 153-174.
- Dunsmore, J. C. ve Karn, M. A. (2001). Mother's beliefs about feelings and children's emotional understanding. *Early Education and Development*, 12, 117-138.
- Edwards, A., Shipman, K. ve Brown, A. (2005). The socialization of emotional understanding: A comparison of neglectful and nonneglectful mothers and their children. *Child Maltreatment*, 10(3), 293-304.
- Eisenberg, N., Cumberland, A. ve Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241-273.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Maszk, P., Holmgren, R. ve Suh, K. (1996). The relations of regulation and emotionality to problem behavior in elementary school children. *Development and Psychopathology*, 8(1), 141-162.
- Eisenberg, N., Guthrie, I. K., Fabes, R. A., Shepard, S., Losoya, S., Murphy, B., ... Reiser, M. (2000). Prediction of elementary school children's externalizing problem behaviors from attentional and behavioral regulation and negative emotionality. *Child Development*, 71(5), 1367-1382.
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. ve Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 495-525.
- Elfenbein, H. A. ve Ambady, N. (2002). On the universality and cultural specificity of emotion recognition: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 128(2), 203-235.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N. ve Bernzweig, J. (1990). The coping with children's negative emotions scale: Procedures and scoring. Arizona State University.
- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N. ve Madden-Derdich, D. A. (2002). The coping with children's negative emotions scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage and Family Review*, 34(3-4), 285-310.
- Friedlmeier, W. ve Trommsdorff, G. (1999). Emotion regulation in early childhood: A cross-cultural comparison between German and Japanese toddlers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(6), 684-711.
- Friedlmeier, W., Corapci, F. ve Cole, P. M. (2011). Emotion socialization in cross-cultural perspective. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(7), 410-427.
- Garner, P. W., Jones, D. C. ve Miner, J. L. (1994). Social competence among low-income preschoolers: Emotion socialization practices and social cognitive correlates. *Child Development*, 65, 662-637.
- Goto, A., Nguyen, Q. V., Van Nguyen, T. T., Pham, N. M., Chung, T. M. T., Trinh, H. P., ... Yasumura, H. S. S. (2010). Associations of psychosocial factors with maternal confidence among Japanese and Vietnamese mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 118-127.
- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10, 243-268.

- Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1997). *Meta-emotion: How families communicate emotionally*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Assoc.
- Göregenli, M. (1997). Individualistic-collectivistic tendencies in a Turkish sample. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28(6), 787-794.
- Graziano, P. A., Reavis, R. D., Keane, S. P. ve Calkins, S. D. (2007). The role of emotion regulation in children's early academic success. *Journal of School Psychology*, 45(1), 3-19.
- Grolnick, W. S., Bridges, L. J. ve Connell, J. P. (1996). Emotion regulation in two-year-olds: Strategies and emotional expression in four contexts. *Child Development*, 67(3), 928-941.
- Grolnick, W. S., Kurowski, C. O., McMenamy, J. M., Rivkin, I. ve Bridges, L. J. (1998). Mothers' strategies for regulating their toddlers' distress. *Infant Behavior and Development*, 21(3), 437-450.
- Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 3-27). New York: The Guilford Press.
- Halberstadt, A. G. ve Eaton, K. L. (2002). A meta-analysis of family expressiveness and children's emotion expressiveness and understanding. *Marriage & Family Review*, 34(1-2), 35-62.
- Havighurst, S. S., Wilson, K. R., Harley, A. E., Prior, M. R. ve Kehoe, C. (2010). Tuning in to kids: Improving emotion socialization practices in parents of preschool children—findings from a community trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(12), 1342-1350.
- Jabeen, F., Anis-ul-Haque, M. ve Riaz, M. N. (2013). Parenting styles as predictors of emotion regulation among adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1), 85-105.
- Kağıtçıbaşı, C. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(3), 444-451.
- Kağıtçıbaşı, C. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology*, 54(3), 317-337.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. bs.). Ankara: Nobel.
- Kårstad, S. B. (2016). *Young children's emotion understanding: The impact of parent and child factors, socioeconomic status, and culture* (Yayımlanmamış doktora tezi). Norwegian University of Science and Technology, Trondheim.
- Kayılı, G. ve Arı, R. (2015). Wally feelings test: Validity and reliability study. *Canadian International Journal of Social Science and Education*, 4, 385-395.
- Kılıç, S. (2012). *48-72 aylık çocukların duyguları anlama becerisi ve annelerin duyguları sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiel, E. J. ve Kalomiris, A. E. (2015). Current themes in understanding children's emotion regulation as developing from within the parent-child relationship. *Current Opinion in Psychology*, 3, 11-16.
- Kitayama, S. ve Markus, H. R. (Eds.). (1994). Emotion and culture: Empirical studies of mutual influence. <http://psycnet.apa.org/record/1994-97938-000> adresinden erişildi.
- Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental Psychology*, 25(3), 343-354.
- LaBounty, J., Wellman, H. M., Olson, S., Lagattuta, K. ve Liu, D. (2008). Mothers' and fathers' use of internal state talk with their young children. *Social Development*, 17(4), 757-775.
- Laible, D. J. ve Thompson, R. A. (1998). Attachment and emotional understanding in preschool children. *Developmental Psychology*, 34(5), 1038-1045.
- Le, H. N., Berenbaum, H. ve Raghavan, C. (2002). Culture and alexithymia: Mean levels, correlates and the role of parental socialization of emotions. *Emotion*, 2(4), 341-360.
- Macklem, G. L. (2008). *Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children*. New York, USA: Springer Science & Business Media.

- Mangelsdorf, S. C., Shapiro, J. R. ve Marzolf, D. (1995). Developmental and temperamental differences in emotion regulation in infancy. *Child Development*, 66(6), 1817-1828.
- Mathis, E. T. ve Bierman, K. L. (2015). Dimensions of parenting associated with child prekindergarten emotion regulation and attention control in low-income families. *Social Development*, 24(3), 601-620.
- Matsumoto, D. (1989). Cultural influences on the perception of emotion. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20(1), 92-105.
- McDowell, D. J., Kim, M., O'neil, R. ve Parke, R. D. (2002). Children's emotional regulation and social competence in middle childhood: The role of maternal and paternal interactive style. *Marriage & Family Review*, 34(3-4), 345-364.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.
- Papps, F., Walker, M., Trimboli, A. ve Trimboli, C. (1995). Parental discipline in Anglo, Greek, Lebanese and Vietnamese cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26(1), 49-64.
- Perez-Rivera, M. B. (2008). *Mother's belief about emotions, mother-child emotion discourse and children's emotion understanding in Latino families* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, VA.
- Quintana, S. M., Chao, R. K., Cross, J. W. E., Hughes, D., Nelson-Le Gall, S., Aboud, F. E., ... Liben, L. S. (2006). Race, ethnicity, and culture in child development: Contemporary research and future directions. *Child Development*, 77(5), 1129-1141.
- Raval, V. V. (2001). *Socialization of emotion regulation: Use and understanding of display rules in East Indian children* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Windsor, Canada.
- Root, A. K. ve Denham, S. A. (2010). The role of gender in the socialization of emotion: Key concepts and critical issues. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2010(128), 1-9.
- Rudy, D. ve Grusec, J. E. (2006). Authoritarian parenting in individualist and collectivist groups: Associations with maternal emotion and cognition and children's self-esteem. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 68-78.
- Seçer, Z. (2017). Sosyal yetkinlikli okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygusal sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1435-1452.
- Selin, H. (Ed.). (2013). *Parenting across cultures: Childrearing, motherhood and fatherhood in Non-Western Cultures*. Springer: Netherlands.
- Sen, H., Yavuz Muren, H. M. ve Yağmurlu, B. (2014). Parenting: The Turkish context. Selin, H. (Ed.), *Parenting across cultures: Childrearing, motherhood and fatherhood in Non-Western Cultures* içinde (s. 175-192). Springer: Netherlands.
- Shields, A. ve Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology*, 33(6), 906-916.
- Song, H. (2005). *The relationships between parental reactions to children's negative emotions and children emotion understanding: mediated pathways by children internal working models of attachment relationship* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). University of Wisconsin, Madison.
- Southam-Gerow, M. A. ve Kendall, P. C. (2002). Emotion regulation and understanding: Implications for child psychopathology and therapy. *Clinical Psychology Review*, 22(2), 189-222.
- Şahin, G. ve Arı, R. (2016). Okul öncesi çocukların yürütücü işlevleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 1-9.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. N. A. Fox (Ed.), *The development of emotion regulation: Biological and behavioral considerations. Monographs of the society for research in Child Development* içinde (s. 25-52). Chicago: University of Chicago Press.

- Thompson, R. A. ve Lagattuta, K. H. (2006). Feeling and understanding: Early emotional development. K. McCartney ve D. Phillips (Ed.), *Blackwell handbook of early childhood development* içinde (s. 317-337). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Thompson, R. A. ve Meyer, S. (2007). Socialization of emotion regulation in the family. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 249-268). New York, London: The Guilford Press.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *Hanehalkı tüketim harcaması, 2016*.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Efe Azkeskin, K. ve Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 589-598.
- Volling, B. L., McElwain, N. L., Notaro, P. C. ve Herrera, C. (2002). Parents' emotional availability and infant emotional competence: Predictors of parent-infant attachment and emerging self-regulation. *Journal of Family Psychology*, 16(4), 447-465.
- Wang, Q. (2003). Emotion situation knowledge in American and Chinese preschool children and adults. *Cognition & Emotion*, 17(5), 725-746.
- Webster-Stratton, C. ve Reid, M. J. (2004). Strengthening social and emotional competence in young children—The foundation for early school readiness and success: Incredible years classroom social skills and problem-solving curriculum. *Infants & Young Children*, 17(2), 96-113.
- Yağmurlu, B. ve Altan, O. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19(3), 275-296.
- Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009). Acculturation and parenting among Turkish mothers in Australia. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(3), 361-380.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A. ve Leyendecker, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15.
- Zimmermann, L. K. ve Stansbury, K. (2003). The influence of temperamental reactivity and situational context on the emotion-regulatory abilities of 3-year-old children. *The Journal of Genetic Psychology*, 164(4), 389-409.